

ธรรมะและข้อควรประพฤติของทวิษในอถยายะ ที่ 2 แห่งคัมภีร์มनुสมฤติ Dharma and Rules of *Dvija* in the 2nd *Adhyaya* of the *Manusmṛiti*

ธวัชชัย ดุลยสุจริต

Thawatchai Dulyasucharit

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
thaipoet@gmail.com

บทคัดย่อ

มनुสมฤติ หรือมานวธรรมศาสตร์ เป็นคัมภีร์สำคัญของอินเดียโบราณ ว่าด้วยหลักธรรมและข้อควรปฏิบัติของพราหมณ์และพลเมืองโดยทั่วไป คาดว่าแต่งขึ้นเมื่อ 200 ปีก่อนคริสตกาล ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 2 มีเนื้อหาเป็นการสนทนาระหว่างมनुและฤชีภฤคุ

มनुสมฤติมีความสำคัญในหลากหลายด้าน โดยเฉพาะการจัดระเบียบสังคม มรดก การพิพาท ซึ่งนอกจากใช้ในอดีตแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อการวางกฎระเบียบสังคมในประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น มอญ และไทย ดังปรากฏในคัมภีร์ที่มีชื่อคล้ายกัน

ลักษณะคำประพันธ์ในมनुสมฤติ เป็นร้อยกรอง โดยใช้ฉันทลักษณ์ที่เรียกว่า อนุชฎ (หรือโคลก) คณะหนึ่งมี 4 วรรค วรรคละ 8 คำ(พยางค์) ทั้งหมด 2,694 โศลก แบ่งออกเป็น 12 บท (หรืออถยายะ)

เนื้อหาของมनुธรรมศาสตร์อาจแบ่งได้เป็น 9 หมวด ดังนี้ 1) กำเนิดจักรวาล 2) แหล่งที่มาของธรรมะ 3) หน้าที่ของวรรณะทั้งสี่ 4) ขั้นตอนของชีวิต 4 ช่วง 5) การตัดสินคดีความและกฎหมาย 18 หมวด 6) การล้างบาป 7) การตัดสินปัญหา 8) ผลกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด 9) การเข้าถึงพรหมัน เฉพาะคัมภีร์มनुสมฤติ ในอถยายะที่ 2 มีเนื้อหาว่าด้วย ธรรมะ และการประพฤติปฏิบัติของผู้รักษาทรมจรรย์ บรรจุอยู่ในบทร้อยกรอง 249 บท อาจแบ่งหมวดหมู่ตามเนื้อหาเพื่อความสะดวกในการค้นหาเป็น 31 หมวด

บทความนี้ ผู้แปลได้แปลเนื้อหาคัมภีร์มनुสมฤติ ในอถยายะที่ 2 จากภาษาสันสกฤตเป็นภาษาไทย เป็นการแปลโดยเน้นรูปโครงสร้างตามภาษาเดิม เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบลักษณะการใช้ภาษาในตัวคัมภีร์เดิม คาดหวังว่าผู้อ่านฉบับแปลภาษาไทยจะได้ประโยชน์ในการศึกษาทั้งด้านหลักธรรม ธรรมเนียมของพราหมณ์ และด้านภาษาสันสกฤตด้วย.

คำสำคัญ มनुสมฤติ, มานวธรรมศาสตร์, ภาษาสันสกฤต, การแปล

Abstract

Manusmṛiti or *Mānavadharmasāstra* is an important Sanskrit scripture of ancient India, comprises of dharmas and rules for *brāhmaṇas* and general citizen, It is probably composed around 200 before CE or the 2nd Century. The text relates conversations of Manu and Ṛṣi Bhr̥gu.

Manusmṛiti has several important aspects, especially social orders, heritage and quarrels. It's not only used in the ancient times, but also used in later times in some countries in South East Asia, such as Mon, and Thai, as appeared in their legal texts of the similar titles.

The composition of the text is verses. The metre used is called *Anustubh (Śloka)*, consisting of 4 *padas* or quarter-verses of eight syllables, totalling 2,694 verses and separated into 12 chapters (*adhyāya*).

The main contents of *Manusmṛiti* can be divided into 8 parts: Creation of the world, Source of dharma, duties of the four castes, four steps of life, laws and judgment, means of removing sins, quarrells and judgement, cycles of life, attending Brahman. The 2nd chapter's content is dharma and rules for *Barhmacarin*, comprising of 249 verses. This can be divided into 31 parts.

In this article, the translator translated the 2nd chapter of Manusmriti from Sanskrit into Thai, keeping the scripture's styles of language for the readers who want to study the style of the texts. The translator does hope that the readers of the Thai translation could have academic benefits in aspects of dharma, Hindu rites, and Sanskrit, as well.

Keywords: Manusmriti, Manavadharmshastra, Sanskrit, Translation

บทนำ

วรรณกรรมภาษาสันสกฤตมีความหลากหลายทั้งรูปแบบและเนื้อหา การจัดประเภทจึงทำได้หลากหลายเช่นกัน เฉพาะวรรณกรรมในศาสนาฮินดู ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ วรรณกรรมพระเวท เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ศรุติ (ศรุติ) และวรรณกรรมอื่นๆ ในศาสนาฮินดู เรียก สมฤติ (สมฤติ) คัมภีร์ศรุติเป็นการรจนาโดยฤषีผู้ได้อินจากพระเจ้าโดยตรง (ศรุติ หมายถึง การฟัง) ส่วนคัมภีร์สมฤติ เป็นการบอกเล่าสืบกันมาก (สมฤติ หมายถึง การจำได้) (MacDonell, 1900: 36-37)

ในส่วนของวรรณกรรมสมฤตินั้นยังอาจแบ่งได้เป็นสองประเภท ได้แก่ วรรณกรรมพิธีกรรม ได้แก่ สุตรหรือบทรวมคำสวด หรือคำแนะนำในการประกอบพิธีกรรม เช่น คฤหยสูตร เป็นสูตรสำหรับการประกอบพิธีกรรมในบ้านเรือน อีกประเภทหนึ่งคือ คัมภีร์ว่าด้วยหลักศีลธรรม การปกครอง หรือระเบียบของสังคม เช่น ธรรมสูตร ซึ่งมีคัมภีร์ต่างๆ มากมาย (MacDonell, 1900: 37) และหนึ่งในนั้นก็คือ มนุสมฤติ หรือ มานวธรรมศาสตร์ (อาจเรียกสั้นๆ ว่า มนุธรรมศาสตร์) กล่าวสืบทอดกันมาว่าเป็นคัมภีร์ประเภทสมฤติที่มนุเป็นผู้ประพันธ์ แต่ทว่าผู้ประพันธ์จริงๆ เป็นใครนั้นไม่ปรากฏให้ทราบได้ โดยมีเนื้อหาเป็นการสนทนาระหว่างมนุ (มนุษย์คนแรก) และฤษีฤคฤค

หากจำแนกประเภทตามเนื้อหาของวรรณกรรม มนุสมฤติก็จัดอยู่ในประเภทธรรมสูตร หรือธรรมศาสตร์ คือตำราสำหรับการปกครอง เรียกอีกอย่างว่า อรรถศาสตร์ ซึ่งมีด้วยกันหลายเรื่อง ที่มีชื่อเสียงได้แก่อรรถศาสตร์ของจาณักยะ, ธรรมสูตรของเคาตมะ, ของเพาชายณะ, ของอาปัสตัมภะ และของหริณยะเกศิน เป็นต้น (ธวัชชัย ดุยสุจริต, 2559: 87)

ลักษณะคำประพันธ์ในมนุสมฤติ เป็นร้อยกรอง เพื่อสะดวกในการท่องจำ โดยใช้ฉันทลักษณ์ที่เรียกว่า อนุชฎุก (หรือโคลก) คณะหนึ่งมี 4 วรรค วรรคละ 8 คำ(พยางค์) ทั้งหมด 2,694 โศลก แบ่งออกเป็น 12 บท (หรืออัยยายะ) สำหรับระยะเวลาในการประพันธ์นั้นนักวิชาการคะเนไว้ในช่วง ประมาณ 200 ปีก่อนคริสตกาล ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 2 (ราวพุทธศตวรรษที่ 3 จนถึงพุทธศตวรรษที่ 7) (Banerji, 1989: 241) ตัวอย่างลักษณะคำประพันธ์ของมนุสมฤติ

วิทวทภีเส วิเวตเส สทภีรินตยมทเวชราคิภีเส

หฤทเยนาภยมนุชญาโต โย ธรรมสโต นิโพอต ๓ อัยยายะที่ 2 โศลกที่ 1

(คำแปล) ธรรมใดที่รับรองแล้วด้วยหัวใจ โดยผู้พ้นแล้วจากความโหดร้ายอยู่เสมอ อันเป็นจริง และได้รับการนับถือจากผู้รู้ (พระเวท) ทั้งหมด จงเรียนรู้อรรถมนุนั้น

คัมภีร์มนุสมฤติแม้จะเป็นหลักธรรม หรือหลักปกครองที่ใช้ในอินเดียโบราณ แต่ก็มีอิทธิพลต่ออนุชนรุ่นหลัง แม้แต่ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังปรากฏคัมภีร์มนุธรรมศาสตร์ฉบับภาษามอญ และยังมีเค้าศัพท์คำว่า พระธรรมศาสตร์ในกฎหมายของไทยด้วย (ปภัสสร เขียวปัญญา, 2539: 1-2) อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการแปลคัมภีร์มนุธรรมศาสตร์นี้จากภาษาสันสกฤตเป็นภาษาไทยอย่างครบถ้วน ผู้แปลเองเคยเผยแพร่บทแปลภาษาไทยของมนุธรรมศาสตร์ อัยยายะที่ 1 เมื่อ พ.ศ.2559 แล้ว (ธวัชชัย ดุยสุจริต, 2559, 87-98) ในโอกาสนี้ผู้แปลจึงได้นำบทแปลอัยยายะที่ 2 มาเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจทั้งคัมภีร์ศาสนา การปกครอง พิธีกรรม และภาษา ต่อไป

โครงสร้างเนื้อหา

เนื้อหาหลักของมนุธรรมศาสตร์อาจแบ่งได้เป็น 9 หมวด ดังนี้ 1) กำเนิดจักรวาล 2) แหล่งที่มาของธรรมะ 3) หน้าที่ของวรรณะทั้งสี่ 4) ขั้นตอนของชีวิต 4 ช่วง 5) การตัดสินคดีความและกฎหมาย 18 หมวด 6) การล้างบาป

7) การตัดสินปัญหา 8) ผลกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด 9) การเข้าถึงพรหมัน (คัมภีร์มनुสมฤติที่ปรากฏในปัจจุบัน แบ่งเนื้อหาออกเป็น 12 อธิยาย แต่ละอธิยายมีความยาวใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตามเชื่อว่าเดิมนั้น คัมภีร์นี้ไม่ได้แบ่งเนื้อหาเป็นอธิยายดังที่ปรากฏนี้ (Patrick Olivelle, 2005: 7-8.) คัมภีร์มनुสมฤติ ในอธิยายที่ 2 มีเนื้อหาว่าด้วย ธรรมะ และการประพฤติปฏิบัติของของผู้รักษาพรหมจรรย์ บรรจอยู่ในบทร้อยกรอง 249 บท อาจแบ่งหมวดหมู่ตามเนื้อหาเพื่อความสะดวกในการค้นหาเป็น 31 หมวด (Jha, 1999: vii-viii)

การแปลมनुสมฤติ

ผู้แปลได้แปลเนื้อหาในอธิยายที่ 2 ทั้งหมด 149 โศลก เป็นภาษาไทย เน้นการแปลโดยพยัญชนะ เพื่อให้ผู้อ่านทำความเข้าใจเนื้อหาการเรียบเรียงคัมภีร์มनुสมฤติได้ง่ายขึ้น โดยอาศัยเนื้อหาภาษาสันสกฤต อักษรเทวนาครี และจัดแบ่งหมวดหมู่ตามคางคานาถ ณา ดังกล่าวมาข้างต้น

บทแปลมनुสมฤติเป็นภาษาไทย มีดังนี้

1. ความหมายแห่งธรรมะ

ธรรมใดที่รับรองแล้วด้วยหัวใจ โดยผู้พ้นแล้วจากความโหดร้ายอยู่เสมอ อันเป็นจริง และได้รับการนับถือจากผู้รู้(พระเวท)ทั้งหลาย จงเรียนรู้ธรรมนั้น (1)

2. การละความเห็นแก่ตัว

ความยินดีในความปรารถนาที่นั่นไม่เหมาะสม แต่ความปราศจากปรารถนาก็ไม่มีที่นี้ (ในโลกนี้) เพราะความปรารถนาที่จะท่องเที่ยวพระเวทและการปฏิบัติกรรมโยค กล่าวไว้แล้วในพระเวท (2) แท้จริงแล้ว ความปรารถนาเป็นรากฐานแห่งความคิด พิธีสังเวทเป็นเหตุแห่งความคิด วัตรปฏิบัติ และข้อห้ามกับข้อควรปฏิบัติทั้งหลาย ก็ล้วนถูกจำได้ว่า มีกำเนิดจากความคิด (3)

ไม่มีกรรมกระทำใดๆ ในที่นี้ที่เห็นว่าปราศจากความปรารถนา ไม่ว่าในเวลาใด เพราะสิ่งใดๆ ที่กระทำแล้ว คือการกระทำแห่งความปรารถนา (4) ความเป็นไปอันเหมาะสมในลักษณะเช่นนั้น ย่อมไปสู่ภาวะแห่งโลกเทวดา ฉะนั้นในที่นี้(ในโลกนี้) เขาจะบรรลุถึงความปรารถนาทั้งปวงที่เขาพึงปรารถนา (ฉันทัน) (5)

3. แหล่งความรู้แห่งธรรมะ

พระเวททั้งหมด คือรากแห่งธรรมะ, สมฤติ และธรรมเนียมของผู้รู้พระเวท และแนวทางปฏิบัติเป็นของคนที่ รวมทั้งความยินดีในตนเอง (6) ธรรมะใด สำหรับผู้ใดก็ตาม ที่มनुได้ประกาศไว้ ธรรมะทั้งปวงนั้นมิกกล่าวไว้แล้วในพระเวท เพราะธรรมะนั้นเองประกอบด้วยความรู้ทั้งหมด (7) แต่ผู้รู้ เมื่อได้เห็นธรรมทั้งหมดโดยสมบูรณ์นี้ด้วยจักขุแห่งปัญญา ตามข้อพิสูจน์แห่งศรุต ก็พึงยินดีในธรรมะของตนเอง (8) เพราะมนุษย์ที่ปฏิบัติธรรมะดังกล่าวไว้ในศรุตและสมฤติ เขาจะมีชื่อเสียงในโลกนี้ และเมื่อตายแล้ว จะบรรลุถึงความสุขอันสูงสุด (9)

แต่พึงรู้ว่าพระเวทคือศรุต พึงรู้ว่าธรรมศาสตร์คือสมฤติ ในความมุ่งหมายทั้งปวง ทั้งสองสิ่งนี้ไม่ควรจะนำมาถกเถียง เพราะธรรมะจากทั้งสองสิ่งนี้ปรากฏแล้วจริงๆ (10)

ทวิษผู้ใด เมื่อได้อาศัยศาสตร์แห่งเหตุ จักปฏิเสฐมูลเหตุทั้งสองนี้ เขาจะต้องถูกกำจัดโดยคนดี เพราะทวิษผู้นั้นเป็นผู้ไม่ศรัทธาพระเวท และเป็นผู้ตำหนิพระเวท (11) พระเวท สมฤติ และแนวทางปฏิบัติของตน รวมทั้งสิ่งอันเป็นที่รักของตนเอง ลักษณะแห่งแนวทางทั้งสี่แห่งธรรมะ ถูกกล่าวแล้วอย่างชัดเจน (12) ความรู้แห่งธรรมะถูกมอบไว้ในผู้ไม่ยึดมั่นในความปรารถนาทรัพย์ ในบรรดาผู้แสวงหาความรู้ แนวทางอันสูงสุดก็คือศรุต (13)

4. ความขัดแย้งในศรุต

แต่ที่ใดมีความขัดแย้งกันในศรุต ต้องถือว่าทั้งสองเป็นธรรมะ เพราะผู้ฉลาดทั้งหลายกล่าวแล้วอย่างชัดเจนว่าเป็นธรรมะ (14) เมื่อตะวันขึ้น เมื่อตะวันตกดิน หรือเมื่อไม่มีตะวันหรือดาว พิธีสังเวทถูกปฏิบัติโดยตลอด สิ่งนี้ไถ่

แล้วในพระเวท (15)

5. การปฏิบัติธรรม

บุคคลนั่นเอง มิใช่ผู้อื่นใด พึงรู้ว่า กฎแห่งพิธีตั้งแต่พิธีพรมน้ำ กระทั่งพิธีศพผู้ของใดก็ตาม พิธีของผู้นั้นมีกล่าวไว้แล้วให้กระทำด้วยมนตร (16)

6. แผ่นดินที่พึงอาศัย

แผ่นดินใดที่เวทดาเนรมิตขึ้น ที่อยู่ระหว่างแม่น้ำทิพย์สองสาย ได้แก่แม่น้ำสรสวตีและแม่น้ำทฤษหวตี แผ่นดินนั้นเรียกว่า พรหมาวรรต (17) ในแผ่นดินนั้น การปฏิบัติอันสืบทอดมาแต่ปฐมปราชของวาระทั้งหลาย และของวาระผสม การปฏิบัตินั้นเรียกว่า สทจาร [ความประพฤติดี] (18) ถัดจากพรหมวารต คือ พรหมรัชเทศ ประกอบด้วยกุฎเยศร มัตสยา ปัญจาลา และศูรเสนกา (19)

มนุษย์ทั้งปวงในแผ่นดินนั้นพึงศึกษาจริตของแต่ละคน จากผู้เกิดก่อน (พราหมณ์) ที่เกิดในแผ่นดินนั้น (20) แผ่นดินใดที่อยู่ตรงกลาง ระหว่างหิมวัตและวินธยะ ทางตะวันออกของวินศนะ และตะวันตกของประกายคะ แผ่นดินนั้น เรียกว่า มัธยเทศ นั้นแล (21)

ส่วนระหว่างภูเขาทั้งสอง ซึ่งไกลไปทางตะวันออกจรตมหาสมุทร และทางตะวันตกจรตมหาสมุทรนั้นแล ผู้มีปัญญาทั้งหลายเรียกว่า อารยวารต (22) แผ่นดินใดมีกวางคำท่องไปโดยธรรมชาติ พึงรู้ว่าแผ่นดินนั้นเป็นที่ควรแก่การบูชา และถัดจากนั้นออกไป เป็นแผ่นดินของมเลจจะ [คนป่าเถื่อน] (23) ทวีชาติ [ผู้เกิดสองครั้ง] พึงอาศัยในแผ่นดินทั้งหลายเหล่านั้นด้วยความขยัน แต่ศูทร พึงอยู่ในที่อื่นๆ หรือที่มีผู้คนเบาบาง (24)

7. บทสรุป

กำเนิดแห่งธรรมนั้นถูกประกาศแก่ท่านทั้งหลายโดยกระซิบแล้ว ท่านจงเรียนรู้อธรรมแห่งวาระทั้งหลาย และกำเนิดแห่งจักรวาลทั้งปวงนั้น (25)

8. ภารกิจและการประกอบพิธีกรรม

การพรมน้ำเป็นต้นของผู้เกิดสองครั้ง เป็นสิ่งพึงกระทำ พร้อมด้วยพิธีกรรมทั้งหลาย อันเป็นมงคล ดังกล่าวไว้แล้วในพระเวท โดยจะชำระบาป และชำระสรีระ ในที่นี้และเมื่อตายแล้ว (26)

ด้วยการเผาเครื่องสังเวทในช่วงมีครรภ์ และโดยพิธีชาตกรรม [พิธีหลังเกิด] พิธีเจาชะ [การโกนจุก] และพิธีเมอาญชินีพนธ์ (พิธีพันหญ้าคุมะ) บาปในพีชและครรภ์ของผู้เกิดสองครั้งจะถูกกำจัด (27) ด้วยการสวด ด้วยวัตรปฏิบัติ ด้วยการเผาเครื่องสังเวท ด้วยไตรเพท ด้วยการบูชา ด้วยการมีบุตร ด้วยพิธีมหัยษณฺ์ ด้วยพิธียัชณฺ์ ร่างนี้ถูกทำให้เป็นพรหม (28)

9. พิธีชาตกรรม

ก่อนการตัดสายสะดือ จะต้องปฏิบัติพิธีชาตกรรม โดยการป้อนทองคำ น้ำผึ้งและเนยใส พร้อมด้วยมนตร (29)

10. พิธีนามธะยะ

พึงประกอบพิธีตั้งชื่อในวันที่สิบ หรือวันที่สิบสอง ในชั่วเวลา หรือในดึกอันเป็นมงคล หรือในฤกษ์มีคุณ (30) [ชื่อ]ของพราหมณ์ต้องเป็นมงคล ของกษัตริย์ต้องมีพลัง ของไวศณะต้องมีทรัพย์สมบัติ และของศูทร นำเกลียด (31) [ชื่อ]ของพราหมณ์ต้องมีสิ่งที่มีความสงบ ของราชา(กษัตริย์) ต้องมีความคุ้มครอง ของไวศยะ ต้องมีความรุ่งเรือง ของศูทรต้องว่าด้วยการรับใช้ (32) [ชื่อ]ของสตรี ต้องนำฟัง ไม่หยาบคาย มีความชัดเจน มีเสน่ห์ มีมงคล ท้ายคำเป็นสระเสียงยาว และมีคำแสดงความนอบน้อม (33)

11. พิธีนิษกรมณะและอันนปราศนะ

ในเดือนสี่ พึงประกอบพิธีนิษกรมณะจากเรือนของเด็ก [การก้าวย่างครั้งแรกจากเรือน] ในเดือนหก พึงประกอบพิธีอันนปราศนะ [การป้อนข้าวครั้งแรก] หรือพิธีใดๆ อันเป็นมงคลของครอบครัว (34)

12. พิธีจุฬากรรม

ในปีที่หนึ่ง หรือปีที่สาม พึ่งประกอบพิธีจุฬากรรม [โกนจุก] ตามกฎในหมู่ทิวชาติทั้งปวง จากหลักศรุตติ (35)

13. พิธีอุปนายณะ

ในปีที่แปดหลังจากครรรค์ พึ่งประกอบพิธีอุปนายณะของพราหมณ์ ปีที่สิบเอ็ดของราชา [กษัตริย์] และปีที่สิบสองของไวศณะ (36) พราหมณ์ผู้ปรารถนาความรุ่งเรืองแห่งพรหม พึ่งประกอบพิธีในปีที่ห้า กษัตริย์ผู้ปรารถนา กำลัง พึ่งประกอบพิธีในปีที่หก และไวศณะผู้ปรารถนาความรุ่งเรืองทางโลก พึ่งประกอบพิธีในปีที่แปด (37) พิธีสาวิตรีของพราหมณ์ยังไม่ผ่านเลยกระทั่งปีที่สิบหก ของกษัตริย์ปีที่สิบสอง และของไวศณะปีที่สิบสี่ (38) หลังจากนั้น ทั้งสามวรรณะ ที่ไม่ได้ทำพิธีตามเวลาอันเหมาะสม จะเป็นผู้ตักจากสาวิตรี กลายเป็นวราตยะ [คนนอกวรรณะจำพวกหนึ่ง] ซึ่งถูกดูหมิ่นจากเหล่าอารยะ (39) พราหมณ์ไม่มีพึงมีความสัมพันธ์ ไม่ว่าโดยผ่านพระเวท หรือการแต่งงานกับพวกเขาเหล่านั้น ผู้ไม่ชำระตามพิธี แม้ในความยากลำบาก ในเวลาไหนๆ (40) พึ่งให้พรหมจารีสวมผ้าหนึ่ง จากกวางดำ กวางขาว และแกะ และผ้าปาน ผ้าลินิน และขนแกะ ตามลำดับ [ของวรรณะ] (41)

สายคาดเอวอันนุ่มของวิประ [พราหมณ์] สำหรับพิธี ฟันสามเส้นจากหญ้ามูชชี สายธนูของกษัตริย์ทำจากหญ้ามูรวา แต่ของไวศณะทำจากหญ้าศณะ (42) แต่เมื่อไม่มีหญ้ามูชชี (สายคาดเอว) พึ่งทำด้วยหญ้ากุศะ อัศมันตกะ และพัลลวะ โดยฟันสามรอบ เป็นหนึ่งปม สามปม หรือห้าปม ก็ได้ (43) สายอุปวีตของวิประจะต้องทำมาจากฝ้ายสามเส้น ฟันจากล่างขึ้นบน ของราชา(กษัตริย์) ทำด้วยหญ้าศณะ และของไวศณะทำด้วยขนแกะ (44)

มีกล่าวไว้ตามกฎว่า พราหมณ์ควรใช้ไม้เท้า (ทำด้วย) ไม้พิลวะและไม้ปาลาของกษัตริย์ ทำด้วยไม้วาฏฐะ และไม้ขาทิสระ ของไวศณะ ทำด้วยไม้ปิลวะและไม้อุทุมพร (44) ไม้เท้าของพราหมณ์ ต้องวัดได้ระยะจรดผม ของราชา (กษัตริย์) จรดหน้าผาก และของไวศณะ จรดจมูก (45) และ(ไม้เท้า)ทั้งหมดนั้น ควรตรง ไม่มีตำหนิ (สวยงาม) นามองไม่ทำให้เกิดความน่ากลัวแก่คนทั้งหลาย มีเปลือก และมีรอยไฟไหม้ (46)

เมื่อได้ไม้เท้าตามที่ต้องการ และเมื่อได้บูชาภาสกร(ดวงอาทิตย์) ทำประทักษิณรอบกองไฟแล้ว พึ่งขออาหารตามความเหมาะสม (48) สำหรับอุปনীต(ผู้เพ็งบวช) พึ่งขออาหาร พราหมณ์ให้สวดคำว่า “ภวัต” ขึ้นต้น กษัตริย์ให้สวดคำว่า “ภวัต” อยู่ตรงกลาง และไวศณะให้สวดคำว่า “ภวัต” อยู่สุดท้าย (49)

พึงขออาหารทั้งปวงจาก เริ่มจากแม่ หรือพี่สาว หรือพี่สาวของแม่ตนเอง หรือหญิงใดที่จะไม่ปฏิเสธ (50) และเมื่อได้อาหารแล้ว เมื่อได้มอบแก่ครูด้วยความเต็มใจ และเมื่อดื่มน้ำ และบริสุทธ์แล้ว พึ่งบริโภคอาหารนั้น โดยหันหน้าไปทางตะวันออก (51) หากกินอาหารโดยหันหน้าไปทางตะวันออก เขจะมีอายุยืนยาว หากกินอาหารโดยหันหน้าไปทางตะวันตก เขจะมีชื่อเสียง หากกินอาหารโดยหันหน้าไปทางตะวันตก เขจะมีโชคลาภ และหากกินอาหารโดยหันหน้าไปทางเหนือ เขาจะพบความจริง (52)

ผู้เกิดสองครั้ง เมื่อชำระด้วยน้ำแล้ว พึ่งกินอาหารด้วยความสำรวมเสมอ เมื่อกินอาหารแล้ว พึ่งล้างด้วยน้ำให้สะอาด และสัมผัสสาคอดด้วยน้ำ (53) (เขา) พึ่งบูชาอาหารเสมอ พึ่งกินโดยไม่ตำหนิ และเมื่อได้เห็น พึ่งยินดีและพึงรู้คุณ ทั้งพึ่งน้อมรับด้วยปิตีเสมอ (54) เพราะอาหารที่กินอยู่เสมอด้วยความเคารพ จะให้พละวังชา แต่การกินอาหารโดยไม่เคารพ จะไม่ถึงให้สิ่งทั้งสองนี้ (55) ไม่พึ่งให้สิ่งที่ถ่มออกมาของใคร ไม่พึ่งกินในระหว่าง(มือ) และไม่ควรงินกินขนาด ไม่ไปที่ใดๆ โดยมีเศษอาหารติดอยู่ (56) การกินอาหารมากเกินไปย่อมก่อให้เกิดโรค ทำลายสุขภาพ ไม่พาไปสู่สวรรค์ ไม่เป็นมงคล และถูกดูหมิ่นจากชาวโลก เพราะเหตุนี้ พึ่งหลีกเลี่ยงอาหารนั้น (57)

วิประ (พราหมณ์) พึ่งดื่มน้ำจากมือเสมอ โดยอุทิศแก่พรหม หรือโดยอุทิศแก่เทพเจ้าทั้งสามสิบ แต่ไม่ใช่เลยเมื่ออุทิศแก่บรรพบุรุษ (58) ส่วนของมือตรงโคนนิ้วมือ เรียกกันว่า ที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งพรหม ที่โคนนิ้วก้อย เรียกว่ากาย (ที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งพระประชาปติ) ที่ปลายนิ้ว เรียกว่าที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งเทวดา ข้างล่างของทั้งสอง เรียกว่า ที่ศักดิ์สิทธิ์ของบรรพบุรุษ (59) ก่อนอื่น พึ่งดื่มน้ำสามครั้ง ต่อมาพึ่งเช็ดหน้าสองครั้ง และพึ่งสัมผัสสาคอดด้วยน้ำ รวมทั้งอาตมัน (อก

และท้อง) และศีระชะ (60) ในกาลทั้งปวง ผู้รู้ธรรมะ ผู้ปรารถนาจะชำระตนให้บริสุทธิ์ ด้วยน้ำที่ไม่ร้อน ไม่มีฟอง ที่รับ มาด้วยความเหมาะสม ในที่เปลี่ยว ฟุ้งดื่มโดยหันหน้าไปทางตะวันออกและทางเหนือ (61)

วิประ (พราหมณ์) ฟุ้งชำระด้วยน้ำ ขึ้นไปถึงอก กษัตริย์ชำระขึ้นไปถึงคอ ไวศยะด้วยน้ำที่เพิ่งดื่ม และศูทรด้วย น้ำที่เพิ่งสัมผัส (62) ทวิช (พราหมณ์) ถูกเรียกว่า อุปวัติน เมื่อยกมือขวา เรียกว่า ปราจันวัติน เมื่อยกมือซ้าย และ เรียกว่า นิวัติน เมื่อห้อยคอ (63)

สายคาดเอว หนึ่งกาง ไม้เท้า สายอุปวัต กมันทล [หม้อน้ำ] เมื่อเสียหายแล้ว ควรทิ้งน้ำ แล้วหาใหม่ ดัง กล่าวไว้ในมันตระ (64)

14. พิธีเกศานตะ

พิธีเกศานตะของพราหมณ์จัดขึ้นในปีที่สิบหก ของกษัตริย์ในปีที่ยี่สิบสอง ของไวศยะในอีกสองปีต่อมา (65)

15. พิธีของสตรี

พิธีทั้งปวงนี้ของสตรีทั้งหลาย ฟุ้งประกอบเพื่อสังสการแห่งร่างกาย ในเวลาที่เหมาะสม ด้วยพิธีอันเหมาะสม โดยไม่ต้องสวดมันตระ (66) มีกล่าวไว้ในพระเวท ว่าพิธีแต่งงาน เป็นสังสการของสตรี การปรนนิบัติสามี ที่อาศัยของ ครู และการดูแลบ้าน และการดูแลไฟ (67) ทราบกันว่า พิธีอุปนยกะของผู้เกิดสองครั้ง(พราหมณ์) คือ การกำหนดการ เกิดจริง (บุคคล) ฟุ้งเรียนรู้กรรมโยคะอันเป็นมงคล (68)

16. ภาวะปกติของทวิช

เมื่อทำพิธีอุปนยกะแล้ว ก่อนอื่นครูฟุ้งสอนศิษย์ในเรื่องความบริสุทธิ์ ความประพฤติ การดูแลไฟ และพิธียาม สนธยา (สนธโยปาสนะ) นั้นแล (69)

17. กฎของการศึกษา

และในเรื่องการศึกษา ผู้ควรแก่การสอน (ฟุ้ง) ดื่มน้ำ เหยยหน้าขึ้นตามคัมภีร์ กระทำพรหมายุชลี สวมผ้าอันเบา (สะอาด) และมีอินทรีย์ควบคุมได้ (70) กล่าวไว้ว่า เมื่อเริ่มต้นพระเวท และจบพระเวท เขาฟุ้งรวบเท้าทั้งสองของครู และ เขาฟุ้งเรียน โดยประนมมือทั้งสอง ที่เรียกว่า พรหมายุชลี (71) (เขา) ฟุ้งกอดเท้าของครู ด้วยมือที่ประนม สัมผัส เท้าซ้าย(ของครู)ด้วยมือซ้าย และเท้าขวา ด้วยมือขวา (72) ครูผู้ไม่ล้าอยู่เสมอ ฟุ้งกล่าวกับ(ศิษย์)ที่กำลังจะศึกษา ว่า “อริชว โภ-นี่แน จงเรียน” และฟุ้งออกไป เมื่อ(ครู)กล่าว ว่า “วิราโม’สตุ-การหยุดจงมีอยู่” (73) ฟุ้งเปล่งเสียงปรณ วะ (โอม) ที่ตอนต้น และตอนท้าย แห่งพรหมัน เสมอ และควรเปล่งเสียงโอม ในตอนต้น และตอนท้าย ที่หายไป (74) ผู้ถูกชำระด้วยปวัต ผู้ที่นั่งบน(หญ้า)ที่มีปลายหันไปทางตะวันออก ผู้ชำระแล้วด้วยปราณายามสามครั้ง ต่อมา ควร กล่าวโอม (75)

พระประชาปตีทรงคันเสียงอะ เสียงอุ และเสียงมะ จากพระเวททั้งสาม และเสียงภูส เสียงภูวัส เสียง สวัส เช่นกัน (76) จากพระเวททั้งสามนั้นแล พระประชาปตีในประเมษฐิน (สวรรค์ชั้นสูงสุด) ได้คันคำว่า ตัท จากฤคเวทแห่งบทสวด สาวิตรีนั้นอย่างละบาท (77) ในสนธยาทั้งสอง การท่องอักษรนี้ และบทสวดนี้ อันเริ่มด้วยวยาหฤติแล้ว วิประ (พราหมณ์) ผู้รู้พระเวท จะได้รวมเข้ากับบุญแห่งพระเวท (78) และการท่องสามส่วนนี้พันครั้ง ช่างนอก ทวิช (ผู้เกิดสองครั้ง) จะถูก ปลดปล่อยจากบาปมหันต์ได้ในหนึ่งเดือน เหมือนงูลอกคราบนั้นแล (79) ผู้เกิดมาเป็นพราหมณ์ กษัตริย์ และไวศยะ ที่ แผลกแยกจากบทสวดนั้น และจากการกระทำของตนเองในเวลาที่เหมาะสม ย่อมพบการครหาในหมู่คนดี (80)

มหาวยาหฤติที่ไม่เสื่อมสามประการ อันนำหน้าด้วยคำว่า โอม และบทสวดสาวิตรีที่มีสามบาท เหล่านี้ รู้จักกัน ว่าเป็นปากแห่งพรหมัน (81) ผู้ใดที่ไม่เฉื่อยชา เมื่อท่องบทสวดนั้นวันแล้ววันเล่า เป็นเวลาสามปี ต่อมาเขาผู้นั้นจะเข้า ไกล่พรหมัน กลายเป็นอากาศ และมีภาพเป็นอากาศ (82) อักษรเดียว คือพรหมอันสูงสุด การกำหนดลมปราณ คือ ตบะอันสูงสุด แต่ไม่มีอะไรสูงส่งกว่าบทสวดสาวิตรีทั้งหลาย ความจริงยิ่งใหญ่มากกว่าความเย็บ (83)

การประกอบพิธีชุธิถีและยชติแห่งพระเวททั้งหมดผ่านไปแล้ว อักษรโอมนั้นถือว่ายากที่จะเสื่อม เช่นเดียวกัน พรหมัน และประชาชนนั้นแล (84) การท่องมนตร์วิเศษว่าการประกอบยัญญ์ตามกฎสิบเท่า การท่องเจียบๆ วิเศษกว่าร้อยเท่า และการท่องในใจวิเศษกว่าพันเท่า (85) พิธีปากยัญญ์สี่ชนิดใดๆ อันประกอบด้วยยัญญ์ตามกฎ ทั้งหมดนั้นไม่อาจเทียบได้กับหนึ่งในสิบหกเลี้ยวของการท่องมนตร์ (86) และด้วยการสวดเบาๆ นั้นแล พรหมณ์พึงประสบความสำเร็จ ไม่มีความสงสัยใดๆ ในสิ่งนี้ เขาพึงกระทำ หรือไม่พึงกระทำสิ่งอื่นใด พรหมณ์นั้น ถูกเรียกว่า ไมตระ (87)

18. การควบคุมวิชัยและอินทรีย์

ผู้ฉลาด พึงกำหนดความพยายามในการควบคุมตนเอง ในวิชัยที่ถูกพาไป แห่งอินทรีย์ทั้งหลายที่ท่องไป เหมือนผู้ควบคุมม้าทั้งหลาย (88) ผู้ฉลาดในกาลก่อนได้กล่าวแล้ว ถึงอินทรีย์ทั้งสิบเอ็ดอันใด ข้าจะได้พรรณนาถึงอินทรีย์อันหลากหลายเหล่านั้นอย่างเหมาะสมตามลำดับ (89) จำได้ว่า หู ผิวหนัง ตา ลิ้น และจมูกนั้นแล เป็นห้า ทวารหนักและทวารเบา เท้าและมือ รวมทั้งจำพุด นั้นแล เป็นสิบ (90)

มีกล่าวไว้ว่า พุทธิอินทรีย์มีห้าอย่าง ได้แก่ หู เป็นต้น ตามลำดับ และกรรมอินทรีย์ มีห้าอย่าง ได้แก่ ทวารหนัก เป็นต้น (91) เป็นที่ทราบว่าเป็นที่สิบเอ็ด ด้วยคุณสมบัติของตนเอง เพราะมีลักษณะของทั้งสองอย่าง และในที่ใดถูกนับ สองกลุ่มกลุ่มละห้าอันก็ถูกนับด้วย (92) ด้วยการยึดติดกับอินทรีย์ทั้งหลาย บุคคลย่อมไปสู่โทษอย่างไม่ต้องสงสัย แต่เมื่อทำลายสิ่งเหล่านี้แล้ว หลังจากนั้น เขาจะบรรลุความสำเร็จ (93) ความอยากย่อมไม่ระงับด้วยการยินดีในความอยาก เหมือนผู้มีทางสีดำ (ไฟ) ย่อมเพิ่ม(ความอยาก)เครื่องสังเวทยมากขึ้น (มีเนยใส เป็นต้น) นั้นแล (94)

ผู้ใดพึงบรรลุถึงสิ่งทั้งปวงนั้น และผู้ใดพึงสละสิ่งทั้งปวงนั้น การสละความอยากทั้งปวงยอดเยี่ยมกว่าการไปถึงสิ่งทั้งหมดนั้น (95) สิ่งเหล่านั้น (อินทรีย์) ที่ติดอยู่กับวิชัยทั้งหลาย ย่อมไม่ถูกทำลายด้วยการไม่ปฏิบัติ เท่ากับการทำลายด้วยความรู้ที่มีอยู่เสมอ (96) พระเวท การสละ พิธียัญญ์ การควบคุม และตะบะ ไม่เคยบรรลุถึงความสำเร็จแก่ผู้กระทำความชั่วร้ายยิ่ง (97) เมื่อได้ยิน สัมผัส เห็น กิน และดมแล้ว บุคคลใดไม่ยินดี หรือเบื่อหน่าย บุคคลนั้น ถูกเรียกว่า เป็นผู้ควบคุมอินทรีย์ได้ (98) ในบรรดาอินทรีย์ทั้งหลายนั้น หากอินทรีย์หนึ่งจากไป ความรู้ของเขาก็ออกไปพร้อมกับสิ่งนั้น เหมือนน้ำไหลออกจากรูรั่วของถุงหนึ่ง (99)

เมื่อกระทำตามความปรารถนา และเมื่อเอาชนะอินทรีย์ทั้งปวงและใจ นั้นแล บุคคลพึงประสบผลแห่งความปรารถนาทั้งปวง โดยการควบคุมด้วยดี ไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย (100)

19. การบูชายามสนธยา

ตอนเช้า ในยามสนธยา พึงยืนท่องบทสวดสาวิตรี จนกว่าจะได้เห็นดวงอาทิตย์ แต่ในตอนเย็น (ในยามสนธยา) พึงนั่ง จนกว่าจะได้เห็นดวงดาวชัดเจน (101) ในตอนเช้า ยามสนธยา ผู้นั่งท่อง (บทสวดสาวิตรี) ย่อมกำจัดบาปตอนกลางคืน แต่ตอนเย็น ผู้นั่งท่อง ย่อมทำลายบาปที่ทำตอนกลางวัน (102) แต่ผู้ใดไม่ยืน ในยามเช้าตรู่ และผู้ใดไม่นั่ง ในยามเย็น เขาจะถูกขจัดออกจากหน้าที่ทั้งปวงของทวิษ (103) พึงปฏิบัติตามกฎที่ปฏิบัติเสมอ พึงท่องบทสวดสาวิตรี ด้วยกายที่สะอาด และจิตแน่วแน่ แม้เมื่อไปสุป่าในที่ไกลนี้ (104)

20. การไม่ต้องปฏิบัติในวันหยุด

อุปกรณ์แห่งพระเวท และการท่องบ่นด้วยตนเอง ไม่จำเป็นในยามที่ไม่ได้เรียน เช่นเดียวกับการท่องมนตร์ในพิธีโหดฤนั้นแล (105) ไม่มีช่วงพักเรียนในการท่องประจำวัน เพราะว่ามันคือ พรหมสัตต [การสังเวชวันรินนทร์แก่พรหม] ซึ่งเครื่องสังเวชถูกสังเวช และเป็นบุญ เมื่อถึงวันหยุดเรียน ให้ถวายไฟ (106) ผู้ใดศึกษาการท่องพระเวทควบคุมตนเอง และทำตนให้บริสุทธิ์ เป็นเวลาหนึ่งปี นำนม นมขัน ฐี และน้ำผึ้งย้อมไหลให้แก่เขาอยู่เสมอ (107)

21. การประกอบพิธีอย่างต่อเนื่อง

ทวิษ ผู้เข้าพิธีอุปนยณะแล้ว พึงเติมเชื้อไฟ ขออาหาร นอนบนพื้น มอบเครื่องบูชาครู กระทั่งพิธีสมวารตะนะ [พิธีกลับบ้าน] (108)

22. นักเรียนที่มีคุณสมบัติพิเศษ

ลูกของอาจารย์ ผู้เชื่อฟัง ผู้มีความรู้ ผู้ทรงธรรม ผู้บริสุทธิ์ ผู้ไว้ใจได้ ผู้มีความสามารถ ผู้เอื้อเฟื้อ ผู้สุภาพ และ (ลูก)ของตนเอง ทั้งสิบนี้ ฟังถูกสอน ตามหลักธรรม (109) ไม่ฟังพูดกับใคร เว้นแต่จะถูกถามและผู้ถามด้วยความไม่เหมาะสม แม้จะรู้ คนฉลาดก็ฟังปฏิบัติในหมู่ชน รวากับเป็นคนโง่ (110) ผู้ใดสอนโดยขาดธรรมะ และผู้ใดถามโดยขาดธรรมะ เขาทั้งสอง คนใดๆ ย่อมจากไป (ก่อนเวลาอันควร) หรือตกไปสู่ความชิงชัง (111)

ที่ใดไม่มีธรรมะและอรรถนะ หรือแม้การรับใช้ เช่นเดียวกับความรู้ ที่ไม่ถูกหว่านไป เหมือนเมล็ดพันธุ์ดี (ไม่ถูกหว่านไป) ในที่แล้ง (112) ความปรารถนาจะต้องตายพร้อมด้วยความรู้และผู้รู้พระเวทนั้นแล เพราะแม้ในความแน่นค้ำกันอย่างยิ่ง ก็ไม่ฟังหว่านในที่แล้งเหล่านั้น (113) เข้าไปหาพราหมณ์ และกล่าวว่า “ข้าเป็นทรัพย์ของท่าน จงคุ้มครองข้า อย่าให้เพื่อความปลอดภัย นั้นแล ข้าฟังมีอำนาจสูงสุด” (114) “และผู้ใดมีพรหมจรรย์อันควบคุมได้ มีความรู้ เป็นผู้บริสุทธิ์ เขาทั้งหลายจึงพูดถึงข้า แก้วประเสริฐ ผู้คุ้มครอง ด้วยความระมัดระวัง” (115) แต่ผู้ใดรับเอา(เรียน)พระเวทโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทอง ผู้นั้นถือว่าเป็นผู้ลักพระเวท (พรหมสเดย) และย่อมตกสู่นรก (116)

23. การแสดงความเคารพ

ฟังเคารพ ก่อนอื่น แก่ผู้ที่เราได้ความรู้ทางโลก ทางพระเวท หรือแม้ทางพรหมัน (117) วิประ ผู้ควบคุมตนเองได้ดี แม้รู้เพียงบทสวดสาวิตรีเท่านั้น ยังดีกว่าผู้รู้ไตรเพท แต่ไม่สามารถควบคุมตนเอง กินอาหารทุกอย่าง และขายทุกสิ่ง (118) ไม่ฟังนั่งพร้อมกับผู้อาวุโสบนที่นอนที่เตรียมไว้ และ(หากนั่ง) ผู้นั่งบนที่นอนฟังลุกขึ้น และทำความเคารพผู้นั้น (119) เมื่อผู้อาวุโสเข้ามา ลมหายใจของเด็กขึ้นข้างบน และกลับคืนสภาพปกติอีกครั้งด้วยการลุกขึ้นและทำความเคารพ (120) ผู้มีนิสัยทำความเคารพและบูชาผู้อาวุโสอยู่เสมอ ย่อมรุ่งเรืองด้วยสิ่งได้ ได้แก่ อายุ ธรรมะ ชื่อเสียง และผละกำลัง (121) เมื่อทำความเคารพผู้อาวุโส และทักทายแล้ว วิประฟังประกาศชื่อตัวเองว่า “กระผมชื่อ...นั้นๆ..” (122) กับผู้ใดที่ เมื่อออกชื่อแล้ว ไม่เข้าใจการเคารพ ปราศผู้ฟังกล่าวกะเขาทั้งหลายว่า “ข้า” เช่นเดียวกับสตรีที่ทั้งปวงนั้นแล (123) ฟังออกเสียงว่า “โกล” ต่อท้ายชื่อของเขา ในการทำความเคารพ เพราะฤๅษีทั้งหลายจำได้ว่า คำว่า โกล แทนรูปแห่งชื่อทั้งปวง (124)

ในการทำ ความเคารพ วิประฟังตอบว่า “อายุขมาน ภว เสามยติ” [ท่านผู้ประเสริฐ ของจงมีอายุยืนยาว] และฟังออกเสียงชื่อของเขาที่ตอนท้ายเป็นเสียง “อ” ที่ปรากฏท้ายพยัญชนะ ด้วยการออกเสียงยาวพิเศษ (125) วิประผู้ใดไม่รู้จักการการตอบรับการทำความเคารพ ไม่ฟังได้รับความเคารพโดยผู้ฉลาด ผู้นั้นก็เป็นเหมือนศูทรนั้นแล (126) เมื่อพบพราหมณ์ ฟังถามถึงความสุขสวัสดิ์ พบเหล่ากษัตริย์ฟังถามถึงความไม่วุ่นวาย เมื่อพบไวศยะ ฟังถามถึงความรุ่งเรือง และเมื่อพบศูทร ฟังถามถึงความไม่มีโรคนั้นแล (127) ผู้เข้าพิธีแล้ว ไม่ควรถูกเอ่ยด้วยชื่อ แม้ผู้ยังหนุ่ม แต่ผู้รู้ธรรม ฟังเอ่ยถึงผู้นั้นโดยขึ้นต้นด้วยคำว่า “โกล ภวต” [ดูก่อน ท่านผู้เจริญ] (128)

หญิงใดเป็นภรรยาของคนอื่น และไม่ได้เป็นญาติโดยกำเนิด ฟังกล่าวกับหญิงนั้นว่า “ภวติ” [คุณผู้หญิง] “สุภาค” [ท่านผู้มีโชค] หรือ “ภคินี” [น้องสาว] นั้นแล (129) ฟังลุกขึ้นและกล่าว ว่า ข้าคือ... กะลุง น้ำ อา พ่อตา พ่อผัว พ่อเลี้ยง ฤตวิช [นักบวชสี่ลำดับ] ครู ทั้งหลาย แม้อายุน้อยกว่า (130) น้ำสาว อาสาว ป้า แม่เลี้ยง ควรได้รับการบูชาเหมือนภรรยาของครู เพราะบุคคลเหล่านี้เสมอภรรยาของครู (131) ภรรยาของพี่ชาย ที่มีวรรณะเดียวกัน ฟังได้รับความเคารพที่เท่า ๆ กัน แต่สตรีอื่นผู้เป็นญาติฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ ฟังได้รับความเคารพที่เท่าเมื่อกลับจากเดินทางไกล (132) พี่สาวของบิดา พี่สาวของมารดา และน้องสาวกับน้องสาว[ของตัวเอง] ฟังปฏิบัติเหมือนต่อมารดา แต่มารดาสูงส่งกว่าบุคคลเหล่านั้น (133)

24. ลำดับอาวุโส

ฟังนับชาวเมืองว่าเป็นเพื่อน เมื่ออายุห่างช่วงสิบปี นับศิลาปินเมื่อห่างไม่เกินห้าปี โคตริยะ [ผู้เรียนพระเวท] เมื่อห่างไม่เกินสามปี แต่ในหมู่ญาติ เมื่ออายุห่างกันเล็กน้อย (134) ฟังรู้ว่าพราหมณ์อายุสิบปี แต่พระเจ้าแผ่นดิน

อายุร้อยปี เป็นพ่อลูกกัน แต่ในบรรดาทั้งสองนี้ พรหมณ์เป็นพ่อของเขา (135) ทรัพย์ ญาติ อายุ การประกอบพิธี และความรู้ รวมกันเป็นห้าสิ่งที่ควรนับถือยิ่งกว่าสิ่งใด และแต่ละสิ่งก็นับถือยิ่งกว่าสิ่งข้างหน้า ตามลำดับ (136) ในบรรดาดารณะทั้งสาม ผู้มีคุณสมบัติทั้งห้ามากที่สุดในบรรดาห้าสิ่งนี้ เป็นผู้ควรแก่การนับถือ แม้ศูทรผู้ไปถึงขั้นที่สิบก็(ควรได้รับการนับถือ)เช่นกัน (137)

พึงสร้างถนนเพื่อผู้อยู่ในรถ เพื่อผู้อยู่ในชั้นที่สิบของชีวิต [ผู้มีอายุมาก] เพื่อผู้ทนทุกข์จากโรค เพื่อผู้มีภาระเพื่อสตรี เพื่อสนาตกะ [ผู้พึงจบการศึกษา] เพื่อพระราชอา และเพื่อเจ้าบ่าว (138) แต่ในบรรดาคนทั้งหลายเหล่านี้ เมื่อมารวมกัน สนาตกะและผู้ปกครองแผ่นดินพึงได้รับความเคารพ และในระหว่างพระราชากับสนาตกะ สนาตกะนั้นเองพึงได้รับความเคารพจากผู้ปกครองคน (139)

25. ความหมายของอาจารย์

ทวิชนใด เมื่อได้สอนพระเวทแก่ศิษย์แล้ว พึงสอนพร้อมด้วยคัมภีร์ว่าด้วยพิธี และพร้อมด้วยคำสอนอันเป็นความลับ เป็นที่ทราบกันว่า เขาผู้นั้นคือ “อาจารย์” [อาจารย์] (140) แต่ผู้ใดที่สอนเกี่ยวกับการใช้ชีวิต สอนส่วนเดียวของพระเวท หรือแม้เวทบางคະทั้งหลาย ผู้นั้นถูกเรียกว่า อุปาธยายะ [อุปาธยาย] (141) วิประผู้ใดประกอบพิธีทั้งหลายอันมีพิธีนิเชกเป็นต้น ตามระเบียบอันเหมาะสม และเกลือด้วยอาหาร เขาผู้นั้นถูกเรียกว่า ครู (142) ผู้ใด เป็นผู้ได้รับเลือก กระทำพิธีบูชา การจุดไฟบูชา การบูชาด้วยการปรุงอาหาร และพิธีอัคนิษโณมเป็นต้น ผู้นั้นถูกเรียก ณ ที่นี้ว่า ฤตวิช [ฤตวิช] (143) ผู้ใดเติมหูทั้งสองด้วยพระเวทอย่างเหมาะสม พึงถือเขาเป็นเสมือนบิดามารดา และอย่าทำร้ายเขาไม่ว่าในกาลใดๆ (144)

ในการแสดงความเคารพ อาจารย์เหนือกว่าอุปาธยายะสิบเท่า บิดาเหนือกว่าอาจารย์ร้อยเท่า แต่มารดาเหนือกว่าบิดาร้อยเท่า (145) ในบรรดาผู้ให้กำเนิด และผู้ทรงพระเวท ผู้ทรงพระเวทเป็นบิดาที่น่านับถือกว่า เพราะการกำเนิดแห่งพระเวทจะให้สิ่งที่เป็นไปตลอดกาลทั้งที่นี้ และในโลกหน้าของวิประ (146)

เมื่อบิดาและมารดาให้กำเนิดสิ่งที่ดำรงอยู่ ซึ่งกันและกัน และเมื่อเขาเกิดจากในครรภ์ จึงเรียกว่าภุติของพ่อและแม่ (147) การเกิด อันอาจารย์ ผู้รู้พิธี ผู้ไปสู่เบื้องปลายแห่งพระเวท ได้ให้กำเนิดแก่เขาเอง โดยใช้สวาทิรนั้น เป็นความจริง ไม่ชรา และไม่ตาย (148) ผู้ใดอุปการะตนด้วยความรู้ ไม่ว่าจะมากหรือน้อย ในที่นี้พึงเรียกเขาว่า ครู ด้วยการอุปการะแห่งความรู้ของเขานั่นเอง (149)

วิประ ผู้กระทำการเกิดแห่งพระเวท และเป็นผู้สอนธรรมะ(หน้าที่)แห่งตน แม้จะเขาจะเป็นเด็ก แต่ตามหลักแล้ว เขาย่อมเป็นบิดาของคนชรา (150) กวี ผู้เป็นลูกของอังคิรส เมื่อได้สอนบิดาทั้งหลาย (บุคคลผู้เสมอบิดา) ก็เรียกพวกเขาว่า “ลูกน้อยทั้งหลาย” เพราะเขาให้ความรู้แก่คนเหล่านั้น (151) พวกเขาทั้งหลาย ผู้มีความโกรธมาถึงแล้ว ได้ตามเทวดาทั้งหลายในเรื่องนี้ และเทวดาเมื่อได้ชุมนุมกัน ก็กล่าวกับพวกเขาว่า เด็กน้อยได้กล่าวกับท่านทั้งหลายถูกต้องแล้ว (152) ผู้ไม่รู้ย่อมเป็นเด็กอย่างแน่นอน บิดาย่อมเป็นผู้สอนมนตรี เพราะผู้คนเรียกผู้ไม่รู้ว่าเป็นเด็ก แต่ผู้คนเรียกผู้สอนมนตรีว่าบิดา นั้นแล (153)

มิใช่ด้วยเวลาปีแล้วปีเล่า มิใช่ด้วยความมีผมหงอก มิใช่ด้วยความรุ่งเรือง มิใช่ด้วยกับญาติทั้งหลาย ฤชี่ทั้งหลายได้ทำแล้วซึ่งธรรมะ ว่า “ผู้ใดชานาญในพระเวท ผู้นั้นเป็นผู้ยิ่งใหญ่ในหมู่เราทั้งหลาย” (154) ในหมู่วิประ ผู้เหนือกว่า คือผู้มีความรู้ แต่ในหมู่ชตริย ผู้เหนือกว่าคือผู้เก่งกล้า ในหมู่ไวศยะ ผู้เหนือกว่าคือผู้มีทรัพย์และธัญญาหาร ในหมู่ศูทร ผู้เหนือกว่า คือผู้มีอายุ (155) บุคคลย่อมไม่เป็นผู้นับถือเพราะศิระหมีผมหงอก ผู้ใดเป็นผู้เรียน แม้อายุน้อย เทวดาทั้งหลายรู้ว่าผู้นั้นนับถือ (156) วิประใดผู้ไม่มีความรู้ในช่างที่ทำด้วยไม้ฉันใด กวางที่ทำด้วยหนังฉันใด ทั้งสามสิ่งนี้มีเพียงชื่อเท่านั้นฉันนั้น (157) ชั้นที่ไร้ประโยชน์ในหมู่สตรีฉันใด พ่อโคไม่ให้อุท ในหมู่โคตัวผู้ฉันใด ทานไม่ให้ผลในหมู่คนใจฉันใด วิประย่อมไม่มีประโยชน์ในหมู่ผู้ไม่รู้ฤคเวท ฉันนั้น (158)

26. การทำร้าย

ฟังสอนแก่สิ่งมีชีวิตทั้งหลายโดยผู้ปรารถนาธรรมะ คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวาน มีประโยชน์ ฟังประกอบพิธีกรรมทั้งหลายด้วยการไม่ทำร้ายสัตว์ทั้งปวง (159) คำพูดและใจของผู้ใดอันบริสุทธิ์และได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม เขาย่อมบรรลุผลทั้งปวงที่ได้รับจากเวทาคะ [คำสอนที่สุดแห่งพระเวท] (160) ไม่ฟังทำให้คนอื่นเจ็บปวด แม้การทำให้คนอื่นเจ็บปวดด้วยการกระทำหรือความผิด ไม่ฟังยอมให้คำพูดทำให้คนอื่นกลัว เพราะสิ่งเหล่านั้นจะทำให้พวกเขาไม่ได้ขึ้นสวรรค์ (161)

27. การปฏิบัติที่ไม่ดี

พรหมณ์ฟังปลีกตัวจากการนอนนุ่มเสมอที่เป็นเหมือนพิช และฟังเสาะหาความดูหมิ่นอยู่ตลอดเวลา ที่เป็นเหมือนน้ำอมฤต (162) ผู้ถูกตำหนิหลักอย่างมีความสุข ตื่นอย่างมีความสุข และดำรงอยู่โลกอย่างมีความสุข ผู้ตำหนิเองนั้นแหละที่พินาศ (163)

28. การศึกษาพระเวท

ทวิชผู้อาศัยกับครู ผู้ได้รับพิธีบูชาด้วยกรรมโยคะอันสงบ เขาจะสะสมตะบะเพื่อการศึกษาพระเวท (164) เหล่าทวิชฟังบรรลุตังพระเวททั้งปวง พร้อมด้วยยศยศ ที่กระทำในเวลาเดียวกันกับพิธีพิเศษตามหลักอันกล่าวแล้ว (165) ผู้เป็นเลิศแห่งทวิช ผู้บำเพ็ญตะบะอยู่เสมอ ฟังท่องพระเวทอยู่เสมอ เพราะการท่องพระเวทซ้ำๆ ถูกกล่าวแล้วในโลกนี้ว่าเป็นตะบะสูงสุดของพรหมณ์ (166) จริงๆ แล้ว ทวิชผู้ใด แม้สวมมาลัยดอกไม้ แต่ท่องพระเวทในสมาธิอย่างเต็มกำลังทุกวัน เขาผู้นั้นย่อมเผาตะบะได้จนถึงสุดปลายนิ้ว (167) ทวิชผู้ใด มิได้เรียนมนตร์แห่งพระเวท แต่กระทำการงานอื่นอย่างหนัก ผู้นั้นแลย่อมมีชีวิตไปสู่ความเป็นศูทรอย่างรวดเร็ว พร้อมกับตระกูล (168)

29. ความหมายของทวิช

ตามหลักปฏิบัติแห่งศฤติ การเกิดครั้งแรกของทวิช เกิดจากแม่ ครั้งที่สอง จากการผูกหญ้าเมอาญูชิ ครั้งที่สาม จากการเข้าพิธีัชฌยศึกษา (169) ในการเกิดเหล่านั้น การเกิดแบบพรหม มีเครื่องหมายที่การพันหญ้าเมอาญูชิ สาวิตรี ถูกเรียกว่ามารดาของเขา และอาจารย์ถูกเรียกว่าเป็นบิดาของเขา (170) เพราะการสอนพระเวท อาจารย์จึงถูกเรียกว่าบิดา ในที่นั้น ไม่มีพิธีใดเหมาะสำหรับเขา นอกจากการพันหญ้าเมอาญูชิ (171) ฟังไม่สวดพระเวท นอกจากบทสวดสวานินยนะ ในพิธี(ศพ) เพราะตราบใดเขามีได้เกิดในพระเวท ตราบนั้นเขาย่อมเสมอศูทร (172) ผู้ผ่านพิธีอุปนยนะแล้ว จะต้องเรียนพรต และถือพระเวทตามหลักที่กล่าวไว้ด้วยการประกอบพิธีนั้นแล (173) หนึ่งใด สายสูตรใด สายคาตเอาใด ไม่ทำใด และเสื่อผ้าใด อันเหมาะสมของผู้ใด สิ่งนั้นเป็นของเขานั้นเอง ในพิธีทั้งหลาย (174)

30. หลักปฏิบัติของนักเรียน

นักเรียนผู้อาศัยอยู่กับครู จะต้องปฏิบัติตามกฎนี้ เมื่อเอาชนะหมู่อินทรีย์ เพื่อการเพิ่มตะบะของตน (175) ทุกๆ วัน เมื่ออาบน้ำสะอาดแล้ว ฟังกระทำพิธีตรปณะ [การชำระ] แก่เทวดา ฤาษี และบรรพบุรุษ และแต่เทวดาทั้งหลาย รวมทั้งเทวดายรรจนะ [การบูชารูปเทวดา] การเติมพินในไฟบูชานั้นแล (176)

ฟังห่างจากน้ำผึ้ง เนื้อทั้งหลาย เครื่องหอม ดอกไม้ รสทั้งหลาย สตรีทั้งหลาย น้ำส้มทั้งหลายเหล่านี้ และการฆ่าสิ่งมีชีวิตทั้งปวงนั้นแล (177) (รวมทั้ง) การทาผิว การเขียนตา การถือนมและรองเท้า, ความรัก ความโกรธ ความโลภ และการเดินรำ ขับร้อง และเล่นดนตรี (178) (รวมทั้ง) การพนันขันต่อ การทะเลาะกับผู้คน การตำหนิ การโกหกนั้นแล รวมทั้งการสัมผัสและมองสตรี และการทำร้ายคนอื่น (179)

ฟังนอนคนเดียวในที่ทั้งปวง ไม่ฟังปล่อน้ำกาม ไม่ว่าในที่ไหนๆ เพราะผู้ปล่อน้ำกามโดยตั้งใจ เขาย่อมทำลายพรตของตนเอง (180) เมื่อพรหมจารีปล่อน้ำกามออกมาในตอนฝัน แต่ไม่มีความใคร่ เมื่ออาบน้ำ และเมื่อร้องเพลงสวด ฟังกระซิบหรือยกรอง ที่ขึ้นต้นว่า “ปุณราม” สามครั้ง (181)

ฟังไปตักนำมา หาดอกไม้ หญ้ากุงะ ดินเหนียว และมูลโค เพื่อใช้ประโยชน์ และฟังทำการขออาหารวันแล้ว วันเล่า (182) พรหมจารีฟังไปหาอาหารจากบ้านของผู้ใจบุญทุกวัน ผู้ทำสิ่งอันเป็นมงคล บูชาพระเวท และทำการบูชา เป็นเวลานาน (183) ไม่ฟังขอในตระกูลของครู ไม่ฟังขอในหมู่ญาติพี่น้อง แต่เมื่อไม่มี ฟังหลักเลี้ยงบ้านเรือนทั้งหลาย ก่อนหน้านั้น (184) เมื่อทั้งปวงที่กล่าวแล้วไม่มี ฟังเที่ยวไปในทั้งหมู่บ้าน โดยยังคงบริสุทธิ์ และมีคำพูดที่ควบคุมแล้ว แต่ฟังหลักเลี้ยงผู้ต่ำหิ (185)

เมื่อไปหาพินมาจากที่ไกล ฟังวางพินไว้ในอากาศ และฟังบูชาไฟด้วยพินเหล่านี้ ตอนเช้าและตอนเย็น อย่าง กระตือรือร้น (186) ผู้ไม่ได้เจ็บป่วย เมื่อไม่ได้กระทำการจาริกขออาหาร และขอพินเพื่อไฟเป็นเวลาเจ็ดวัน ฟังประพฤติอวักรณิน (187) นักพรตฟังยังชีพด้วยอาหารที่ขอมาเสมอ ไม่ฟังกินจากผู้อื่นคนเดียว และการใช้ชีวิตของนักพรต ด้วยอาหารที่ขอ ถูกจำได้ว่าเสมอกับการอดอาหาร (188)

ในการทำพิธี ในการบูชาเทวดา ในการบูชาบรรพบุรุษ ในการทำกิจกรรม ในการบูชา เมื่อได้รับเชิญฟังบริโภค ตามสบาย เหมือนฤๅษี พรตของเขาจึงไม่ถูกทำลาย (189) การงานที่กล่าวมาแล้วโดยผู้ฉลาดเป็นของพรหมณ์เท่านั้น ไม่แบ่งแก่กษัตริย์และไวศยะ (190)

เมื่อครูสั่งหรือแม้ไม่สั่ง ฟังกระทำเพื่อการเล่าเรียนเสมอ และกระทำเพื่อช่วยงานทั้งหลายของครู (191) เมื่อควบคุมร่างกาย วาจา และพุทธิ อินทรีย์ ใจแล้ว ฟังยืน กระทำอัญชลี โดยมองใบหน้าของอาจารย์ (192) เขาฟังยกมือ ขึ้นเสมอ มีความประพฤติอันดี และระมัดระวังตัว จากนั้นเมื่อถูกสั่งว่า “อาสยตาม” (ฟังนั่ง) ก็ควรนั่งหันหน้าเข้าหาครู (193) เมื่ออยู่กับครู ในกาลทุกเมื่อ ฟังสวมเสื้อผ้าและรับประทานแต่น้อย ฟังลุกขึ้นก่อน และเข้านอนที่หลังครู (194) ไม่ฟังตอบหรือพูดคุย (กับครู) ผู้ที่นอนอยู่ นั่งอยู่ กินอยู่ ยืนอยู่ และเมื่อหันหน้าไปทางอื่น (195) ฟังกระทำ กล่าวคือ ยืน ถ้าครูนั่ง, แต่เข้าไปหาเมื่อครูยืน ออกไปพบถ้าครูเข้ามา และวิ่งตาม ถ้าครูวิ่ง (196) หันหน้าไปหาครู เมื่อครูหันหน้าไปทางอื่น เข้าไปใกล้ เมื่อครูอยู่ไกล น้อมไหว้เมื่อครูนอน และอยู่ใกล้เมื่อครูยืนอยู่ (197) เมื่ออยู่ใกล้ครู ที่นั่งและที่นอนของเขาควรอยู่ต่ำกว่าเสมอ แต่เมื่ออยู่ภายในสายตาของครู ไม่ควรนั่งตามสบาย (198) แม้กลับหลัง ก็ยังไม่ฟังเอ่ยเพียงชื่อของครู และไม่ฟังล้อเลียนท่าทาง การพูด และกิริยาอาการของครู (199)

ที่ใดมีการนิทานหรือแม้ว่าร้ายครู ควรอดหู หรือย้ายไปที่อื่นเสีย (200) จากการครหาครู (เขา) จะกลายเป็นลา ผู้กล่าวร้ายครู จะกล่าวเป็นสุนัข ผู้กินแรงครู จะกลายเป็นหนอน และผู้รักษาครูจะกลายเป็นแมลง (201) ผู้อยู่ไกลไม่ฟังทำความเคารพ(ครู) ผู้โกรธไม่ฟังทำความเคารพ(ครู) ผู้อยู่ใกล้สตรีไม่ทำความเคารพ(ครู) และผู้อยู่บนยานพาหนะหรือที่นั่ง เมื่อลงมาแล้วฟังอภิวาท(ครู) (202) เมื่อนั่งอยู่กับครู ไม่ควรนั่งเหนือทางลม หรือใต้ทางลม และไม่ควรสิ่งใดเกินจากที่ได้ยินจากครู (203)

ฟังนั่งกับครูบนเบาะ บนชานบ้าน หรือบนยานพาหนะที่ลากด้วยโค ม้า หรืออูฐ และบนเสื่อ บนม้านั่ง บนแผ่นศิลา และในเรือ (204) เมื่อครูของครูอยู่ใกล้ ฟังประพฤติราวกับเป็นครู(ของเรา) และไม่ฟังอภิวาทครูทั้งหลายทั้งปวง โดยมีได้รับอนุญาตจากครู (205) เช่นเดียวกัน ควรประพฤติเช่นนี้เสมอต่อครูผู้ให้ความรู้ ต่อผู้มีสายเลือดเดียวกับตน ผู้ที่ตั้งกลับจากอธรรม และผู้ที่ให้คำแนะนำอันควรบูชา (206)

ฟังประพฤติในหมู่ผู้อาวุโส เหมือนประพฤติต่อครูเสมอ และในหมู่บุตรของครู ผู้ได้รับฐานะของครู และต่อหมู่ญาติของครูเองนั่นแล (207) ลูกของครู ผู้ให้การสอน (แทนบิดา) ไม่ว่าอายุน้อย หรืออายุเท่ากัน หรือเป็นศิษย์ ในอัยยพิธี ควรได้รับเกียรติเยี่ยงอาจารย์ (208) ไม่ฟังลูบไล้แขนขา อาบน้ำ และกินของเหลือของลูกของครู และไม่ฟังล้างเท้าทั้งสอง (209)

ภรรยาของครู ผู้มีวรรณะเดียวกัน ฟังได้รับการบูชาเหมือนครู แต่ผู้ที่ต่างวรรณะ ฟังได้รับการบูชา ด้วยการลุกขึ้นและอภิวาท (เป็นต้น) (210) การขโลม การอาบน้ำ และการลูบไล้แขนขา และการแต่งเส้นผมไม่ถูกกระทำเพื่อภรรยาของครู (211) แม้ภรรยาของครู ที่อายุน้อย ไม่เป็นผู้ได้รับการอภิวาทที่เท้าทั้งสอง โดยผู้มีอายุสี่สิบปีบริบูรณ์ ผู้

รู้คุณโทษ (212) การทำให้ผู้ชายหวั่นไหวเป็นธรรมชาติของสตรีทั้งหลายในโลก ดังนั้น ด้วยเหตุนี้ ผู้ฉลาดจึงไม่ประมาท ในบรรดาหญิงสาว (213) เพราะหญิงสาวสามารถนำให้หลงทางได้ ไม่เพียงคนโง่ แต่แม้คนฉลาดก็ตาม และยังทำให้ เขาเป็นทาสแห่งความโกรธและความปรารถนา (214)

ไม่พียงนั้นในทีวีเวกกับแม่ กับน้องสาว หรือกับลูกสาว(ของครู) ผู้มีกำลังแห่งอินทรีย์ทั้งปวง ยังมีอำนาจเหนือแม่ผู้ ฉลาด (215) แต่ผู้เยาว์พึงกระทำการไหว้ตามธรรมเนียมบนพื้นต่อภรรยาที่อายุน้อยของครู และกล่าวว่า อสาวหม [เข้า อยู่ที่นี่] ตามความต้องการ (216) เมื่อกลับจากเดินทาง พึงจับเท้า และกระทำอภิวาทภรรยาของครูทุกวัน พึงรำลึกถึง ธรรมะแห่งความถูกต้อง (217) ชนชุดด้วยพลัง ย่อมพบน้ำฉันใด ผู้ปรารถนาจะเรียน ย่อมพบความรู้ในครูดังนั้น (219)

ความประพฤติ

เขาอาจโงทึระชะ หรือถักเปีย หรือเพียงถักบนกระหม่อม (โขนส่วนอื่น) ดวงอาทิตย์จักไม่ขึ้นหรือตก ขณะเขา อยู่ในหมู่บ้าน (219) ถ้าดวงอาทิตย์ตกหรือขึ้นบนเขา ผู้นอนอยู่ ไม่ว่าจะตั้งใจ หรือไม่ตั้งใจ เขาพึงอดอาหารทั้งวัน และ สวด(บทสรวิตรี) (220) เพราะผู้ใดที่นอนอยู่ขณะดวงอาทิตย์ขึ้น และผู้ใดที่นอนอยู่ขณะดวงอาทิตย์ตก และผู้ใดไม่ได้ ทำพิธีปรายศจิตต [การล้างบาป] ผู้นั้นจะกลายเป็นผู้ปนเปื้อนบาปมหันต์ (221) เมื่อจิบน้ำแล้ว ด้วยความสงบ และมี ใจเป็นสมาธิ จักคงอยู่เสมอในสนธยาทั้งสอง ในที่อันบริสุทธิ์ พึงสวดมนตร์ตามตามกฎ (222) ถ้าหญิง หรือผู้อ่อนกว่า ทำสิ่งใดๆ ที่ดี พึงปฏิบัติสิ่งนั้น พึงกระทำสิ่งทั้งปวงนั้น เมื่อใจของเขารื่นรมย์ในสิ่งนั้น (223)

ธรรมะและอรรถะถูกเรียกว่า สิ่งดี บ้างก็ว่ากามและอรรถะ บ้างก็ว่าธรรมะเท่านั้น หรือบ้างก็ว่าอรรถะเท่านั้น แต่ในที่นี้ สิ่งที่ดี ประกอบด้วยสามส่วนนั้น (224)

อาจารย์ บิดา มารดา พี่ชาย และผู้เกิดก่อน ไม่ควรถูกปฏิบัติแม้ด้วยความเคืองแค้น โดยเฉพาะจากพราหมณ์ ที่ขุ่นเคืองใจ (225) อาจารย์เป็นมูรติของพรหมัน บิดาเป็นมูรติของประชาชาติ มารดาเป็นมูรติของแผ่นดิน และพี่ชาย ของตัวเองเป็นมูรติของตัวเอง (226) มารดาบิดาของคนทั้งหลายคนใดได้รับความเจ็บปวดในขณะที่เกิด ไม่อาจชำระ บาปของผู้นั้นแม้เวลาร้อยปี (227) พึงกระทำสิ่งที่รักของทั้งสองเสมอ และของอาจารย์ในกาลทุกเมื่อ เมื่อทั้งสามยินดี เขาย่อมได้รับบะทั้งปวง (228) การเชื่อฟังทั้งสาม กล่าวกันว่า เป็นตะบะสูงสุด ไม่พึงประพฤติธรรมะอื่นใดโดยไม่ได้ รับอนุญาตจากพวกเขา (229) สิ่งเหล่านั้นถูกกล่าวแล้วว่าเป็นโลกทั้งสาม สิ่งเหล่านั้นเป็นอาศรมทั้งสาม สิ่งเหล่านั้น เป็นพระเวททั้งสาม สิ่งเหล่านั้นเป็นไฟทั้งสาม (230)

บิดาถือว่าเป็นไฟคารหปตะยะ [เจ้าเรือน] มารดาเป็นไฟทักซิณ [ใต้] ครูเป็นไฟอาหวนียะ [ไฟประกอบพิธี] และ ทั้งสามแห่งไฟนี้ สำคัญยิ่ง (231) เจ้าเรือน ผู้ไม่ประมาทในสิ่งทั้งสาม พึงชนะโลกสาม สุกสว่างด้วยตัวเอง และสำราญ ในสวรรค์เหมือนเทวดา (232)

เขาย่อมบรรลุถึงโลกนี้ด้วยการภักดีมารดา บรรลุถึงโลกท่ามกลาง(ท้องฟ้า)ด้วยการภักดีบิดา แต่บรรลุถึงพรหม โลก(สวรรค์) นั้นแล ด้วยการเชื่อฟังครู (233) ผู้ใดเคารพสิ่งทั้งสามนั้น หน้าที่ทั้งปวงของผู้นั้นย่อมได้รับการเคารพ แต่ การกระทำทั้งปวงของผู้ใดไม่ได้รับการเคารพ การกระทำของผู้นั้นย่อมไม่ได้ผล (234)

ตราบใดทั้งสามคนนี้มีชีวิต ตราบนั้นไม่พึงประพฤติสิ่งอื่น พึงกระทำการเชื่อฟังเสมอในเขาเหล่านั้น และยินดีแล้ว ในสิ่งที่น่ายินดีและมีค่า (235) เขาพึงกระทำสิ่งใดเพื่อชีวิตอื่นโดยไม่ทำร้ายพวกเขาทั้งหลาย พึงบอกสิ่งนั้นแก่พวกเขา ทั้งหลายด้วยใจ วาจา และการกระทำ (236) เพราะในบรรดาพวกเขาทั้งสามนี้ สิ่งที่ควรทำของบุคคลถูกทำให้สำเร็จ หน้าที่นั้นปรากฏต่อหน้า สูงส่ง หน้าที่อื่นๆ ถูกกล่าวว่าเป็นหน้าที่รอง (237)

31. การเรียนรู้จากผู้ต่ำต้อย

ผู้ศรัทธาพึงได้รับความรู้อันล้ำเลิศ แม้จากคนชั้นต่ำ พึงได้รับธรรมะอันสูงส่งแม้จากคนอื่น ๆ พึงได้รับหญิง งามแม้จากคนตระกูลต่ำ [จันทาล] (238) แม้จากพิช ก็อาจได้รับอมฤต แม้จากเด็ก ก็อาจได้สุภาชิต แม้จากศัตรู ก็

อาจได้รับบทความเรื่องพรตอันดี แม้จากสิ่งไม่บริสุทธิ์ ก็อาจได้ทองคำ (239) ดังนั้น ภรรยา แก้วมณี ความรู้ ธรรมะ ความบริสุทธิ์ สุภาสิต และศิลปะอันหลากหลาย เป็นสิ่งที่ได้รับจากทุกที่ (240) ในเวลาที่ไม่สะดวก การเรียนจากผู้ที่มีใช้พราหมณ์พึงปฏิบัติ トラบไคยังคงเชื่อฟังการเรียนจากครู (241) ศิษย์ผู้ปรารถนาจะไปสู่สวรรค์ ไม่พึงอาศัยที่อยู่ เป็นเวลานานกับครูที่ไม่ใช่พราหมณ์ หรือกับครูที่เป็นพราหมณ์แต่ไม่ชำนาญพระเวท (242) แต่ถ้าปรารถนาจะอาศัย โดยถาวรในบ้านของครู พึงปรนนิบัติครู กระทั่งหลุดพ้นจากร่าง (243) วิประผู้ได้รับใช้ครูเป็นอย่างดีกระทั่งการสลาย ของร่าง ผู้นั้นย่อมไปสู่ที่อยู่ชัวันรันดร์แห่งพรหมโดยพลัน (244)

ในเบื้องต้น ผู้รู้ธรรมะไม่พึงให้สิ่งใดๆ แก่ครู แต่ผู้ที่จะเข้าพิธีอาบน้ำ เมื่อได้รับอนุญาตจากครูแล้ว พึงจัดหา (ของขวัญ) เพื่อครูตามความสามารถ (245) เป็นผู้นำไร่นา เงินทอง แมโค ม้า ร่มและรองเท้า ที่นั่ง ข้าว เสื้อผ้า ผัก หรือความยินดี แก่ครู (246) แต่เมื่อครูถึงแก่กรรม พึงประพติพรตต่อบุตรของครู ให้มีคุณสมบัติอันดี ต่อภรรยา ของครู หรือสปีนชะ เหมือนที่ปฏิบัติต่อครู (247) เมื่อพวกเขาทั้งหลายนี้ไม่มีอยู่ เขาผู้ครอบครองที่พักผ่อนเพื่อนั่ง และยืน พึงปรนนิบัติร่างของตน และดำเนินการดูแลไฟต่อไป (248) พราหมณ์ผู้ใดประพติเช่นนั้น เป็นผู้ไม่ห่างจาก พรหมจรรย์ ผู้นั้นย่อมไปสู่สถานที่ยิ่งสูงสุด และไม่เกิดอีกแล้วในโลกนี้ (249)

สรุป

มनुสมฤติในอัยยายะที่ 2 มีเนื้อหาว่าด้วยธรรมชาติ ที่มาของธรรมะ พิธีกรรมและข้อปฏิบัติที่พึงปวง ผู้อ่านบท แปลภาษาไทยน่าจะได้ประโยชน์ในการทำความเข้าใจหลักปฏิบัติของฮินดูสมัยโบราณ แม้ว่าจะมีการแปลเป็นภาษาอังกฤษหลายฉบับ แต่การแปลเป็นภาษาไทยช่วยให้ผู้อ่านคนไทยเข้าใจง่ายขึ้น ผู้เขียนแปลคาดว่าจะได้แปลเนื้อหา ในอัยยายะอื่นๆ ตามโอกาสที่อำนวยต่อไป.

บรรณานุกรม

- ธวัชชัย ดุลยสุจริต. (2559) “จักรวาลวิทยาในคัมภีร์มनुธรรมศาสตร์” ใน วิชาษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 ลำดับที่ 69, วันที่ 16 มีนาคม – 15 พฤษภาคม.
- ปภัสสร เจริญปัญญา. (2539) การศึกษาเปรียบเทียบคัมภีร์พระมनुธรรมศาสตร์ฉบับภาษาสันสกฤตกับฉบับภาษามอญ วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาสันสกฤต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Banerji, Sures Chandra. (2989). A Companion to Sanskrit Literature. Motilal Banasidass: Delhi.
- Jha, Ganganath. (1999). Manusmrti with the Manubhasya of medhatithi Vol 1- 10. Delhi: Motilal Banarsidass Publisher.
- Macdonell, Arthur Anthony. (1990). A history of Sanskrit Literature. New York: D. Appleton.
- Olivelle, Patrick. (2005). Manu's Code of Law. London: Oxford University Press.